

Comparison of Natural Beauty and Artistic Beauty in the Philosophy of Aquinas

Narjes Rezaeian¹ Javad Amin Khandaqi² *

1. Department of Art Research, Faculty of Art, Ferdows Higher Education Institute, Mashhad, Iran
(n.rezaeian@ferdowsmashhad.ac.ir)
2. Department of Art Research, Faculty of Arts, Ferdows Institute of Higher Education, Mashhad, Iran
(j.amin@ferdowsmashhad.ac.ir)

Article Info

Article type:

Research Article

Article history:

Received: 2024/1/28

Revised: 2024/9/28

Accepted: 2024/9/30

Cite this article:

Rezaeian, N., Amin Khandaqi, J. (2024). "Comparison of Natural Beauty and Artistic Beauty in the Philosophy of Aquinas". *Ayeneh Marefat*, 24(80), 63-78. (In Persian)

ABSTRACT

The main goal of this research is to explain the relationship between artistic and natural beauty from Aquinas' point of view. This study is fundamental type and its nature is explanatory-analytical. Information is collected using the library method and qualitative analysis. This research shows that in both types, we are facing tangible beauty. Both beauties are imperfect and a reflection of the perfect beauty of God. Natural beauty is without human intervention and artistic beauty is without human intervention. God is the cause of natural beauty. Artistic beauty is not the creation of the face, but the representation or transformation of the face. Natural beauty is superior to artistic beauty; because the principle as a measure of beauty is nature, and artistic beauty is somehow derived from natural beauty. Beauty criteria (harmony, proportion, clarity, and perfection) are current in natural and artistic beauty. Aquinas' view of natural beauty is descriptive.

Keywords: aesthetics, artistic beauty, natural beauty, Thomas Aquinas.

* Corresponding Author Email Address: j.amin@ferdowsmashhad.ac.ir
DOI: <https://doi.org/10.48308/jipt.2024.234622.1501>

Copyright: © 2024 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

Extended Abstract

Introduction

Thomas Aquinas (1274-1225) is one of the most influential thinkers in medieval aesthetics. He did not dedicate a separate section to beauty in his works and only wrote something about beauty when other topics required it. One of the issues raised in aesthetics is defining natural and artistic beauty and comparing them. This research is a step to better understand the definition of beauty from the perspective of Aquinas and explain the relationship between nature and beauty and artifacts. Based on this, the main goal of this research is to describe the definition and components of artistic beauty and natural beauty and the ratio of the two from Aquinas' perspective. The main research question is, what is the relationship between artistic and natural beauty in Aquinas's philosophy?

Discussion

Aquinas has provided a definition of the human mind and the inherent characteristics of beauty from two different perspectives. Beauty includes three conditions: completeness or perfection, appropriate proportion or harmony, and finally, clarity. Aquinas follows Dionysius' view on beauty and its relationship with goodness to a large extent. It seems that we are faced with three definitions of beauty in the works of Aquinas. In the first definition, Aquinas states that "the beautiful is that which causes pleasure to be seen". This definition of Aquinas is more focused on sensations. The definition of beauty as pleasantness was cited in Neo-Scholastic thought. The second definition is similar to the first. In this definition, "the beautiful is that whose perception causes pleasure". Some have considered this definition utterly independent from the previous definition. In the first definition, seeing is the cause of pleasure, and in the second definition, perception, which can be not just seeing, causes pleasure. In this sense, these two definitions are different. Even though these two expressions may not be considered as definitions, these two can be considered as substitutes for definitions. In the third definition, Aquinas states that "beauty is a kind of clarity and proportion". So, the criterion of being beautiful is creating pleasure due to seeing or perception or having proportion, clarity, and perfection.

The meaning of natural beauty is the beauty that exists in nature without human intervention, and it does not mean the everyday and ordinary concept. Thomas looked at nature as a divine creation. He believed that God, as the creator, created nature for the use of humans. In Aquinas's thinking, God is the creator of nature. God is beautiful, and since nature is His creation, it is also considered beautiful. He emphasizes that God is not related to creatures, but they are dependent on him. Beauty originally belonged to God, and other beings benefitted from it. Each creature also benefits from beauty to the extent that it benefits from existence.

Artistic beauty means man-made beauty. Aquinas's view of fine arts was not in its modern sense, but regarding art in the general sense, it included any kind of production. Thomas distinguished two types of decorative and applied art from each other. He considered applied arts superior and believed art should be functional. Thomas's domain of art is vast. It includes industries and techniques such as cooking, warfare, riding, trade, and law, but what was most important from the point of view of aesthetics was that Thomas included literary arts, illustration, and sculpture under one concept.

Conclusion

In defining beauty, Aquinas uses concepts such as the pleasure of seeing or perceiving it and criteria such as proportion, clarity, and perfection. As God's creation, the world benefits from beauty as much as it benefits from existence. In his thinking, nature is beautiful because it benefits from existence. In Thomas's thinking, God is perfect and original beauty, and natural beauty is derived from him and is beautiful in the next step. Artistic beauty as a human artifact has a different status. Artistic beauty can be beautiful or not if it has the necessary criteria. In Aquinas's thinking, art means all human artifacts and the function and application of art in his valuation system make art more valuable. Accordingly, artistic beauty is analyzed and evaluated according to the criteria of beauty. This research shows that in both types, we are dealing with perceptible or material beauty; of course, it can be said that there is intellectual beauty in artistic beauty

as well. Both beauties are considered imperfect and reflection of divine perfect beauty. In three types of creatures, natural beauty is without human interference. The beauty of art is achieved through human intervention, and they are considered a kind of bridge between these two creatures. There is a different aesthetic sense in both types of beauty. God is the cause of natural beauty, but in natural beauty, the cause is not directly God. Artistic beauty is not the creation of the form but only the representation or transformation of the form. Natural beauty can be considered superior to artistic beauty Because the original measure of the beauty is nature, and the beauty of art is somehow derived from natural beauty. The aesthetic criteria of harmony, proportion, clarity, and perfection are all present in both natural and artistic beauty. Aquinas' view of natural beauty is descriptive and cannot be considered prescriptive. Still, in the field of artistic beauty, it is essential to determine what the criteria of beauty are for aesthetic judgment. Aquinas' view does not seem to help much in interpreting this issue. In future research, it is suggested that Aquinas' view regarding aesthetic issues be compared with that of other medieval philosophers or other Aristotelian philosophers.

مقایسه زیبایی طبیعی و زیبایی هنری در فلسفه آکویناس*

نرجس رضائیان^۱، جواد امین خندقی^{۲**}

۱. گروه پژوهش هنر، دانشکده هنر، موسسه آموزش عالی فردوس، مشهد، ایران (n.rezaeian@ferdowsmashhad.ac.ir)

۲. گروه پژوهش هنر، دانشکده هنر، موسسه آموزش عالی فردوس، مشهد، ایران (j.amin@ferdowsmashhad.ac.ir)

چکیده	اطلاعات مقاله
<p>هدف اصلی در این پژوهش، تبیین نسبت زیبایی هنری و زیبایی طبیعی از منظر آکویناس است. پژوهش حاضر از نوع بنیادی و ماهیت آن، تبیینی - تحلیلی است. گردآوری اطلاعات، با روش کتابخانه‌ای و تحلیل کیفی است. این پژوهش نشان می‌دهد که در هر دو نوع، با زیبایی محسوس روبه‌رو هستیم. هر دو زیبایی، ناقص و بازتابی از زیبایی کامل الهی هستند. زیبایی طبیعی، بدون دخالت انسان و زیبایی هنری، با دخالت انسان است. احساس زیباشناختی صرف و مختلف در هر دو نوع زیبایی وجود دارد. خدا دلیل زیبایی طبیعی است. زیبایی هنری خلق صورت نیست، بلکه بازنمایی یا تغییر صورت است. زیبایی طبیعی برتر از زیبایی هنری است؛ چراکه اصل به عنوان معیار زیبایی، طبیعت است و زیبایی هنری به نوعی برگرفته از زیبایی طبیعی است. معیارهای زیبایی‌ساز (هماهنگی، تناسب، وضوح و کمال) در دو نوع زیبایی طبیعی و هنری جاری هستند. دیدگاه آکویناس در باره زیبایی طبیعی، توصیفی است.</p> <p>کلیدواژه‌ها: زیبایی‌شناسی، زیبایی طبیعی، زیبایی هنری، توماس آکویناس.</p>	<p>نوع مقاله: مقاله پژوهشی</p> <p>تاریخچه مقاله: دریافت: ۱۴۰۲/۱۱/۸ بازنگری: ۱۴۰۳/۷/۷ پذیرش: ۱۴۰۳/۷/۹</p> <p>استناد به این مقاله: رضائیان، ن؛ امین خندقی، ج. (۱۴۰۳). «مقایسه زیبایی طبیعی و زیبایی هنری در فلسفه آکویناس»، <i>آینه معرفت</i>، ۲۴(۸۰)، ۶۳-۷۸.</p>

* این مقاله مستخرج از پایان‌نامه کارشناسی ارشد با عنوان «مقایسه زیبایی هنری و زیبایی طبیعی از منظر آکویناس و ابن سینا» در موسسه آموزش عالی فردوس به نگارش نرجس رضائیان و راهنمایی جواد امین خندقی است.

** رایانامه نویسنده مسئول: j.amin@ferdowsmashhad.ac.ir

شناسه دیجیتال مقاله: <https://doi.org/10.48308/jipt.2024.234622.1501>

مقدمه

دیدگاه‌های گوناگون در زمینه تعریف زیبایی، به عنوان یکی از مهم‌ترین مسائل زیبایی‌شناسی (aesthetics)، در طی تاریخ فلسفه ارائه شده است. توماس آکویناس (۱۲۲۵-۱۲۷۴ م / Thomas Aquinas) یکی از تأثیرگذارترین متفکران در بستر زیبایی‌شناسی قرون وسطی است؛ او حتی امروز هم بزرگ‌ترین فیلسوف مدرسی به شمار می‌رود. اشاره‌های اندک او درباره زیبایی‌شناسی و هنر، نقش مهمی در فهم مفاهیم زیبایی‌شناسی قرون وسطی دارد؛ این در حالی است که او رساله خاصی در باب زیبایی یا هنر ننوشت. رساله «در باب زیبا» (De Pulchro) که پیش از این به وی نسبت داده می‌شد، متعلق به او نیست. او در هیچ یک از آثارش نیز بخش جداگانه‌ای را به زیبایی اختصاص نداده و فقط هنگامی درباره زیبایی چیزی می‌نویسد که مباحث دیگر اقتضای آن را دارد (Tatarkiewicz, 2015: 246). توجه آکویناس به بنیادی‌ترین مسائل زیبایی‌شناسی از وجوه مختلف، اهمیت دوچندانی به دیدگاه او داده است. یکی از مسائل مطرح در زیبایی‌شناسی، تعریف زیبایی طبیعی (natural beauty) و زیبایی هنری (artistic beauty) و مقایسه آن دو با یکدیگر است. تأمل فلسفی درباره نسبت هنر و طبیعت، یا به طور خاص، نسبت بین زیبایی هنری و زیبایی طبیعی به کانت (Immanuel Kant) برمی‌گردد (Kant, 2000). درک چستی زیبایی هنری و طبیعی و نسبتی که بین آن دو برقرار است، می‌تواند گامی مهم برای درک نظریه زیباشناختی فیلسوف باشد (Burke, 2009: 1-3). با آنکه آکویناس به طور جداگانه به این مسئله نپرداخته است، اما می‌توان این مسئله را در میان بحث‌های دیگر او جست‌وجو کرد. آکویناس یک فیلسوف با بنیاد ارسطویی (Aristotle) است که صبغه افلاطونی (Plato) نیز دارد. ارسطو و افلاطون هر دو زیبایی و هنر را در نسبت با طبیعت تعریف می‌کنند و زیبایی طبیعی به نوعی در زیبایی هنری نقش اساسی دارد (Janaway, 2013: 7-8 & Pappas, 2013: 17-19). به تبع این دو فیلسوف، در دیدگاه آکویناس نیز این موضوع اهمیت یافته است. از این‌رو، درک مفهوم زیبایی طبیعی و زیبایی هنری، پایه فهم زیباشناسی او به شمار می‌رود و این دو نوع زیبایی را باید در مقایسه با یکدیگر فهم کرد؛ چراکه نقش طبیعت در تعریف زیبایی مشخص شود. بر این اساس، هدف اصلی در این پژوهش، تبیین تعریف و مؤلفه‌های زیبایی هنری و زیبایی طبیعی و نسبت آن دو با هم از منظر آکویناس است. پرسش اصلی پژوهش این است که زیبایی هنری با زیبایی طبیعی در فلسفه آکویناس چه نسبتی با هم دارند؟ در این پژوهش، پس از بیان مفاهیم در راستای تبیین چارچوب نظری، این نسبت تحلیل می‌شود.

پیشینه پژوهش

بررسی انجام شده در منابع موجود نشان می‌دهد که پژوهشی یکسان با مسئله پژوهش حاضر یافت نشد، اما به عنوان پیشینه عام، می‌توان به این موارد پرداخت.

در پژوهش‌های فارسی، ربیعی (۲۰۱۰) در مقاله‌ای با عنوان «گستره مفهوم زیبایی در کتاب مقدس و تأثیر آن بر زیبایی‌شناسی آکوینی»، بیان می‌کند که آموزه‌های کتاب مقدس بر زیبایی‌شناسی آکوینی مؤثر بوده است و گستره تعریف‌ها و مصادیق زیبایی در فلسفه او وابسته به گستره این مفاهیم در کتاب مقدس است. همچنین ربیعی و پازوکی (۲۰۱۳) در مقاله‌ای با عنوان «مفهوم زیبایی نزد توماس آکوینی»، بیان می‌کنند که بحث از زیبایی در دیدگاه آکوینی، در دو ساحت زیبایی متعالی و محسوس مطرح می‌شود. زبان فلسفی وی، اگرچه بنیادی ارسطویی دارد، از صبغه افلاطونی برخوردار است. افزون بر این، اعتقادات مسیحی توماس در نظریه او تأثیرگذار بوده است. شکیبادل (۲۰۱۶) نیز در مقاله‌ای با عنوان «زیبایی هنری و بازنمایی (representation) طبیعت (در نظریه زیبایی‌شناختی

توماس آکوئیناس»)، بیان می‌کند که توماس با اقتباس دیدگاه‌های پیشینیان خود، به زیبایی و هنر پرداخته و قصد دارد بین زیبایی متعالی و محسوس ارتباط برقرار کند. آکویناس خلق هنری را استمرار عمل خلاقه آفرینش الهی از سوی هنرمند می‌داند. فتحی، شجاری و گوزلی (۲۰۱۹) نیز در مقاله‌ای با عنوان «زیبایی و ارتباط آن با صورت در نظام فلسفی آکوئیناس»، بیان می‌کنند که در دیدگاه توماس، زیبایی امری متافیزیکی است و با وجود پیوند دارد. از این‌رو، می‌توان وجود را ریشه و اصل زیبایی اشیاء تلقی کرد. صورت نیز مفهومی کلیدی در زیبایی‌شناسی اوست. هر چیزی که وی راجع به زیبایی می‌گوید، گویای ابتدای آن بر صورت است.

همچنین شجاری، فتحی و گوزلی (۲۰۱۹) در مقاله‌ای با عنوان «زیبایی و نسبت آن با خیر در نظام فلسفی توماس آکوئیناس»، بیان می‌کنند که می‌توان زیبایی در فلسفه آکویناس را صفتی فرامقوله‌ای تلقی کرد که لزوماً با خیر در ارتباط است. زیبایی در فلسفه او امری عینی است که با ادراک و با نفس شناسنده نیز مرتبط است. امین خندقی (۲۰۲۰) نیز در مقاله‌ای با عنوان «مقایسه تعریف زیبایی از منظر فارابی و آکویناس؛ با تأکید بر مفهوم کمال»، به تعریف زیبایی مبتنی بر مفهوم کمال در فلسفه آکویناس و مقایسه آن با دیدگاه فارابی می‌پردازد.

آینه‌چی و امین خندقی (۲۰۲۳) در مقاله‌ای با عنوان «مقایسه مفهوم کمال در تعریف زیبایی از منظر ابن‌سینا و آکویناس»، به تعریف زیبایی مبتنی بر مفهوم کمال در فلسفه آکویناس و مقایسه آن با دیدگاه ابن‌سینا می‌پردازند. رضائیان (۲۰۲۳) نیز در مقاله‌ای با عنوان «مقایسه زیبایی عقلانی و زیبایی طبیعی از دیدگاه آکویناس»، زیبایی عقلانی و محسوس را در فلسفه آکویناس را تعریف کرده است و با هم مقایسه می‌کند. این پژوهش نشان می‌دهد که مؤلفه‌های دیدگاه او در باب زیبایی چیست.

در پژوهش‌های غیرفارسی، کوماراسوامی (۱۹۳۸) در مقاله‌ای با عنوان «زیبایی‌شناسی قرون وسطایی سنت توماس آکویناس در مورد دیونیسیوس (Dionysius)، و یادداشتی در مورد نسبت زیبایی با حقیقت»، در بررسی زیبایی‌شناسی قرون وسطی، جنبه متافیزیکی زیبایی و نسبت آن با حقیقت وجود را بررسی می‌کند. کوچ (۱۹۷۱) نیز در مقاله‌ای با عنوان «مبانی تجربی فلسفه زیبایی توماس آکویناس»، با بررسی ابعاد زیبایی‌شناسی آکویناس را مبتنی بر مبادی متافیزیکی و مادی بررسی کرده است و تلاش می‌کند منشأ دیدگاه او را بازشناسی کند.

همچنین ریمس (۲۰۱۲) در مقاله‌ای با عنوان «زیبایی اخلاقی و دانش نفسانی در آکویناس»، به جنبه‌های نامحسوس زیبایی در قالب زیبایی اخلاقی پرداخته است و در این زمینه شناخت و درک انسان را در این زمینه نیز تحلیل می‌کند. سیمن (۲۰۱۳) نیز در مقاله‌ای با عنوان «زیبایی به مثابه نام الهی در توماس آکویناس: فراتر از تفسیر اسمای الهی»، به مبانی متافیزیکی زیبایی در معنای عقلی و محسوس آن می‌پردازد. دی هان (۲۰۲۰) نیز در مقاله‌ای با عنوان «زیبایی و ادراک زیبایی‌شناختی در توماس آکویناس»، در خلال پرداخت به قوای ادراکی دخیل در ادراک زیباشناختی، زیبایی را تعریف کرده است و مؤلفه‌های آن را بررسی می‌کند. در نهایت، پرل (۲۰۲۰) نیز در مقاله‌ای با عنوان «همه انسان‌ها ذاتاً مایل به دانستن هستند: پیشینه کلاسیک آکویناس درباره زیبایی و حقیقت»، مؤلفه‌هایی از تعریف زیبایی و نسبت آن را با حقیقت وجود در بستر متافیزیکی بیان می‌کند.

در هیچ کدام از پژوهش‌های بالا، زیبایی طبیعی و هنری در بستر فلسفه آکویناس مقایسه نشده‌اند و از این جهت، این پژوهش دارای نوآوری است.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نوع بنیادی و ماهیت آن، تبیینی - تحلیلی است. گردآوری اطلاعات، با روش کتابخانه‌ای و تحلیل در قالب کیفی صورت پذیرفته است. رویکرد این پژوهش، فلسفی در بستر دیدگاه آکویناس است.

توماس آکویناس

توماس آکویناس در سرزمینی تحت حکومت سلطنتی ناپل به دنیا آمد. او پس از تعلیمات دوران کودکی در دیر بندیکتی مونته کاسینو (Benedictine Abbey of Monte Cassino)، در دانشگاه ناپل تحصیل کرد. در آنجا با فلسفه ارسطو به عنوان مهم‌ترین منبع الهام فلسفه‌اش آشنا می‌شود. فلسفه او با ارسطو تفاوت‌های مهمی دارد و اگر حتی او را ارسطویی ندانیم، او بیش از هر فیلسوف دیگری در قرون وسطی، نسل‌های پسین را از اهمیت ارسطو آگاه کرد. آکویناس در سال ۱۲۴۲ یا ۱۲۴۳ به فرقه دومینیکی (Dominican) واعظان مبلغ می‌پیوندد و بعدها تحت تعلیم آلبرت کبیر (Albertus Magnus) در کلن و پاریس قرار می‌گیرد. در سال ۱۲۵۶، استاد دانشگاه پاریس می‌شود و باقی عمر خود را صرف آموزش، سخنرانی و نوشتن می‌کند. در سال ۱۲۶۵، آموزشکده‌ای در رم تأسیس می‌کند و ۱۲۷۲ به ناپل برمی‌گردد و در آنجا مسئول آموزش در دیر دومینیک قدیس (St. Dominic's Abbey) می‌شود. او در سال ۱۲۷۴ به کارش پایان می‌دهد و از دسامبر ۱۲۷۳ از نوعی آشفستگی روانی رنج می‌برد. در همان ایام، برای شرکت در شورای دوم لیون خوانده می‌شود و رهسپار لیون می‌شود، اما در راه به سختی بیمار می‌شود و فوت می‌کند. او پس از مرگش تا مرز محکومیت در دانشگاه پاریس می‌رود و در سال ۱۲۷۷، به دلیل تعالیمی که به نظر می‌رسید از اوست، در آکسفورد محکوم می‌شود. با این همه، در نهایت، در سال ۱۳۲۳، در مقام قدیس کلیسای کاتولیک تقدیس می‌شود (Davies OP, 1998: 241-242). تأثیر او بر چهره‌های پس از اصلاحات بسیار جدی است (Moradi & Salem, 2020: 96-99) و حتی در قرن نوزدهم، پاپ مردم را به مطالعه آثار او دعوت می‌کند.

تعریف زیبایی

آکویناس از دو منظر متفاوت ذهن انسانی و ویژگی‌های ذاتی زیبایی تعریف ارائه کرده است (Ragusa, 2017: 109). او در تعریفی که به واسطه ویژگی‌های ذاتی زیبایی بیان کرده است، به تبعیت از الگوی آگوستینی، زیبایی را با تشخیص نوعی یکی می‌گیرد و آن را نخست به خدای پسر و سپس به طور تشکیکی به دیگر موجودات نسبت می‌دهد. او بلافاصله، آن سوی ویژگی را که برای زیبا شدن اشیاء مورد نیاز است، برمی‌شمارد. زیبایی شامل سه شرط است: تمامیت یا کمال، تناسب شایسته یا هماهنگی و در نهایت، روشنی یا وضوح (Eco, 1988: 89). خدای پسر زیباست و واحد است. کمال نخستین، همان صورت کل است. این صورت از شیء کاملی ناشی می‌شود که تمام اجزایش از تمامیت برخوردار است. به دیگر سخن، تمامیت و کمال یک چیز هستند؛ نه دو چیز. تمامیت وجه تکثیر یک شیء است و کمال، وجه وحدت آن شیء، یک شیء را اگر از این منظر در نظر بگیریم که تمام اجزای متکثرش بی‌هیچ کم و کاست و بی‌هیچ نقصی وجود دارد، آن را از منظر تمامیتش لحاظ کرده‌ایم، اما اگر همان شیء را از این منظر در نظر بگیریم که اجزای متکثرش در امری واحد جمع شده‌اند، وجه وحدت و کمالی آن شیء را لحاظ کرده‌ایم (Fathi et al., 2019: 13).

آکویناس دیدگاهش در باب زیبایی و نسبت آن با خوبی را تا حد زیادی مشابه دیونوسیوس دنبال می‌کند (Haldane, 2013: 34). به نظر می‌رسد در مجموع آثار آکویناس، با سه تعریف از زیبایی روبه‌رو هستیم. در تعریف نخست، آکویناس

بیان می‌کند که «زیبا چیزی است که دیدن آن لذت برمی‌انگیزد» (Aquinas, 2006: vol. 2, Ia. q. 5, a. 4). این تعریف آکوینی بیشتر متوجه محسوسات است. تعریف زیبایی به خوشایندی، در اندیشه نومدرسی بسیار مورد استناد قرار گرفت (Aertsen, 2010: 12). تعریف دوم، مشابه تعریف نخست است. در این تعریف، «زیبا چیزی است که ادراک آن‌ها موجب لذت می‌شود» (Aquinas, 2006: vol. 19, IaIIae. q. 27, a. 1). برخی این تعریف را به کلی از تعریف پیشین مستقل دانسته‌اند (Aertsen, 1996: 337). در تعریف نخست، دیدن عامل ایجاد لذت است و در تعریف دوم، ادراک آن که می‌تواند فقط دیدن نباشد، موجب لذت است. از این جهت، این دو تعریف با هم تفاوت دارند. با آنکه این دو عبارت به لحاظ منطقی ممکن است تعریف به شمار نرود، اما این دو را می‌توان به نوعی جایگزین تعریف دانست (Tatarkiewicz, 1980: 9; Steinberg, 1941: 485). در تعریف سوم، آکوینی بیان می‌کند که «زیبایی عبارت از نوعی وضوح و تناسب است» (Aquinas, 2006: vol. 46, IIaIIae. q. 180, a. 2). پس ملاک زیبا بودن، ایجاد لذت به دلیل دیدن یا ادراک و یا دارا بودن تناسب، وضوح و کمال است. اظهارات دیگر توماس نشان می‌دهد که اندیشه او به طور دقیق‌تر به واسطه تعریف نخست ارائه شده است. بنابراین لذت زیباشناختی به اشیای دیده شده بستگی دارد و نه به عمل دیدن؛ گرچه دیدن شرط لذت زیباشناختی است. بدین طریق، او به دو شیوه متفاوت در فهم لذت زیباشناختی (عینی و ذهنی) تأکید کرده است (Tatarkiewicz, 2015: 247).

۱. زیبایی طبیعی

منظور از زیبایی طبیعی، زیبایی‌ای است که در طبیعت بدون دخالت انسانی (man-made) وجود دارد و منظور مفهوم رایج و معمولی (normal) نیست. پرداختن به جنبه‌های زیبایی طبیعت در دوره‌های سنتی وجود دارد و در دوره‌هایی به کلی کنار گذاشته می‌شود، اما در اوایل قرن بیستم دوباره این موضوع اهمیت می‌یابد و رشد می‌کند (Carlson, 2013: 485-486). توماس به طبیعت به عنوان خلقت الهی نگاه می‌کرد. او باور داشت که خداوند به عنوان خالق، طبیعت را برای استفاده انسان‌ها خلق کرده است. از منظر آکویناس، طبیعت نشان‌دهنده قدرت و حکمت الهی است و همچنین پلی به سوی شناخت خالق است. افزون بر این، او باور داشت که طبیعت مبین صفات الهی مانند وجود، حکمت، صبر و همدردی است. از این‌رو، او به دلایل گوناگونی از جمله تحقق عدالت در جامعه، حفظ محیط زیست و حفظ حقوق حیوانات، به حفظ طبیعت تأکید داشت (Sevier, 2012: 210). آکویناس طبیعت را با ماهیت انسان پیوند می‌زند و آن را با غایت نهایی وجود انسان به عنوان یک متکلم سنت که هدف نهایی آن خوشبختی انسان است، شکل می‌دهد. توماس منابعی را که در طبیعت انسان یافت می‌شود بررسی می‌کند، به ویژه منابعی که برای دستیابی به سعادت است (Rayan, 2004: 7). در تفکر آکویناس، خدا خالق طبیعت است. خدا زیباست و از این جهت که طبیعت مخلوق اوست، زیبا نیز به شمار می‌رود. او بر این امر تأکید دارد که خدا به مخلوقات ارتباطی ندارد، اما آن‌ها به او وابسته‌اند (Davies OP, 1998: 251). از یک طرف، خدا بهترین را خلق می‌کند، اما از منظر آکویناس، جهان موجود بهترین نیست و خدا می‌تواند برتر از این را نیز خلق کند (Copleston, 1993: 371-372). در اندیشه آکویناس، دلیل زیبایی طبیعت، همان دلیل وجودی آن است. زیبایی در اصل خود به خدا تعلق دارد و سایر موجودات به طور تشکیکی از آن بهره‌مند هستند. هر یک از موجودات به میزان بهره‌مندی از وجود، از زیبایی نیز بهره‌مند هستند (Aquinas, 2007: 53-54). بر اساس آنچه آکویناس در تفسیر خلقت جهان بر اساس کتاب مقدس سخن می‌گوید (Rabiei, 2010: 23-24)، مشخص می‌شود که در دیدگاه او، طبیعت ابتدا فاقد زیبایی است و در مراحل خلقت زیباسازی می‌شود (Maurer, 2013: 91).

اگر معیارهای زیباساز آکویناس، وضوح، تناسب و کمال را در نظر بگیریم، این معیارها در طبیعت نیز وجود دارد. بر اساس آنچه که پیشتر بیان شد، زیبایی در مفهوم با وجود متفاوت است، اما در مصداق یکی است. بر این اساس، حتی اگر این جهان، بهترین جهان ممکن نباشد، اما به قدری که طبیعت از وجود بهره‌مند است و در سلسله طولی به خدا برمی‌گردد، وضوح، تناسب و کمال را نیز دارد.

۲. زیبایی هنری

منظور از زیبایی هنری، زیبایی ساخته دست انسان (hand-made) است. با آنکه دغدغه اصلی فیلسوفان مدرسی ارائه یک نظریه در باب هنر نیست، اما گردآوری و مطالعه دوباره آن‌چه از این فیلسوفان مانده، می‌تواند راهی برای یک نظریه قرون وسطایی هنر باشد (Martin, 1962: 5). دیدگاه آکویناس درباره هنرهای زیبا به معنای امروزی آن نبود، اما در باب هنر به معنای عام، هر نوعی از تولید را دربرمی‌گرفت. با این همه، بخش بزرگی از نظریه هنرش معطوف به هنرهای زیباست. او واژه هنر را برای دلالت بر توانایی ساختن چیزی به کار می‌برد، یعنی در ساختن، کنش به ماده بیرونی تبدیل می‌شود. این تعریف، با کاربرد هنر در روزگار باستان و قرون وسطی منطبق بود. منشأ اثر هنری سازنده‌اش است. برای اینکه سازنده ایده خود را عملی کند، باید از دانشی کلی برخوردار باشد. از آن جایی که سازنده، دانش خود را در کارهای مختلف خدمت می‌گیرد، نیاز به چیز بیشتری دارد؛ یعنی به احساسی در ارتباط با واقعیتی مشخص نیاز دارد که خاستگاه و سرچشمه فعالیت هنری در سازنده است، اما هدف و غایت آن در اثر است و فعالیت سازنده باید با آن مطابقت داشته باشد. توماس دو نوع هنر تزئینی و کاربردی را از یکدیگر تفکیک کرد و هنرهای کاربردی را هنر برتر دانست و معتقد بود که هنر باید کارکردی باشد (Tatarkiewicz, 2015: 253-256). قلمرو هنر در نزد توماس بسیار گسترده است و شامل صناعات و فنونی مانند آشپزی، جنگاوری، سوارکاری، تجارت و حقوق می‌شود، اما آنچه از نظر زیبایی‌شناسی بیشتر از همه اهمیت داشت، این واقعیت بود که توماس هنرهای ادبی، تصویرسازی و مجسمه‌سازی را ذیل یک مفهوم واحد قرارداد (Tatarkiewicz, 2008: 60).

آنچه درباره معیارهای زیباساز شامل وضوح، تناسب و کمال بیان شد، در زیبایی هنری با سهولت بیشتری جاری است. بر این اساس، می‌توان گفت اثر هنری زمانی زیبا است که وضوح، تناسب و کمال دارد.

مقایسه زیبایی طبیعی و هنری

در این بخش، می‌توان بر اساس آنچه بیان شد، زیبایی طبیعی و زیبایی هنری از منظر آکویناس را مقایسه کرد. این امر در قالب چند نکته صورت می‌گیرد:

۱. آکویناس در بحث‌های خود در باب زیبایی، از زیبایی مادی یا محسوس و زیبایی معقول یا معنوی سخن می‌گوید (Tatarkiewicz, 2015: 246). در هر دو نوع زیبایی طبیعی و هنری، با زیبایی محسوس یا مادی روبه‌رو هستیم. تنها اگر بتوان فرض کرد که زیبایی هنری در برخی از آثار فاخر، نوعی مفهوم به مخاطب منتقل می‌کنند که آن هم زیباست، شاید بتوان گفت در باب زیبایی هنری، زیبایی معقول نیز جای دارد. آکویناس در این باره تصریحی ندارد.
۲. توماس به دو نوع زیبایی ناقص و کامل اشاره دارد که زیبایی کامل خداست و زیبایی دیگر موجودات به نسبت او ناقص هستند. البته زیبایی ناقص بازتابی از آن زیبایی کامل به شمار می‌رود (Tatarkiewicz, 2015: 246). این مورد در دیدگاه افلاطون نیز به نوعی دیده می‌شود (Bayat & Taheri, 2020: 83-84). در این مورد بین زیبایی طبیعی و هنری تفاوتی

نیست و هر دو زیبایی ناقص و بازتابی از زیبایی کامل الهی به شمار می‌روند.

۳. در باره موجودات جهان از این منظر که در آن‌ها دخالت آگاهانه انسانی وجود دارد یا ندارد، با چند حالت روبه‌رو هستیم. نخست، شامل چیزهایی است که ساخته دست انسان نیستند، دوم، مواردی است که ساخته دست انسان هستند، سوم، مواردی که است که دخالت انسانی در آن وجود ندارد، اما توسط انسان به عنوان ابزار استفاده می‌شوند که پلی بین دو حالت قبلی هستند (Hilpinen, 2022: 128-129). در حالت‌های گفته شده، حالت نخست مربوط به زیبایی طبیعی است، اما خود آن نیز دو نوع است. نوع اول، مواردی است که در تفکر آکویناس از سوی خدا خلق شده است؛ مانند یک درخت. نوع دوم، مواردی است که از سوی یک حیوان ایجاد شده است؛ مانند کندوی زنبور عسل. در هر دو نوع، در دیدگاه آکویناس، با زیبایی طبیعی روبه‌رو هستیم و همان‌قدر که از وجود بهره دارند، زیبا هم هستند. حالت دوم، تمام مصنوعات انسانی، شامل صنعت، هنرهای کاربردی و هنرهای تزئینی است. در این موارد نیز با معیارهای توماس می‌توان یک مصنوع را زیبا قلمداد کرد، اما حالت سوم، شامل مواردی است که جزئی از طبیعت است؛ مانند یک چوب جدا شده از درخت که بدون تغییر در آن، توسط انسان به عنوان عصا استفاده می‌شود. در این حالت، اصل وجود آن شیء از طبیعت است و باید در زمره زیبایی طبیعی قرار گیرد، اما کارکرد دومی آن از سوی انسان و با دخالت او صورت گرفته است؛ اگرچه که دخالتی در اصل شیء انجام نشده است. این حالت سوم اگر معیارهای زیبا بودن آکویناس را داشته باشد، از هر جهت ذیل یک نوع از زیبایی طبیعی و هنری قرار می‌گیرد.

۴. بر اساس تعریف‌های گذشته، آکویناس تجربه زیبایی را دارای لذت می‌داند، اما هر لذتی را زیبایی به شمار نمی‌آورد. از این جهت، هر دو نوع زیبایی طبیعی و هنری، لذت‌بخش هستند. البته آکویناس دو نوع احساس زیباشناختی معرفی می‌کند. نوع نخست، درباره چیزهایی است که به واسطه رنگ، شکل و صدا و بذاته لذت‌بخش هستند و نوع دوم، درباره چیزهایی است که در آن‌ها احساس زیباشناختی با زیست‌شناختی مختلط است (Tatarkiewicz, 2015: 250)، یعنی افزون بر رنگ، شکل و صدا، نوعی ارضای امیال طبیعی نیز در میان است. به نظر می‌رسد بتوان در هر دو نوع زیبایی طبیعی و هنری، این دو حالت را در نظر گرفت و مختص یک مورد نیست. برای زیبایی طبیعی، یک درخت را در نظر بگیرید که افزون بر زیبایی، در سایه‌اش حس راحتی و آسودگی نیز هست. برای زیبایی هنری، یک ساختمان را در نظر بگیرید که افزون بر زیبایی، حس مکان منتقل می‌کند.

۵. در دیدگاه آکویناس، خدا دلیل زیبایی طبیعی است و هر موجودی از او معیارهایی همچون تناسب، وضوح و کمال را دریافت کرده است. در زیبایی طبیعی، علت به طور مستقیم خدا نیست. آکویناس بر این باور است که طبیعت توسط خدا خلق شده است و از این جهت، زیبایی طبیعی مخلوق خداست، اما آثار هنری و مصنوعات، خلق به شمار نمی‌روند، بلکه هنر نمی‌تواند صورت‌های جدیدی خلق کند، بلکه تنها بازنمایی یا تغییر یک صورت رخ می‌دهد (Tatarkiewicz, 2015: 255). بر این اساس، می‌توان گفت که طبیعت و در پی آن، زیبایی طبیعی برتر از زیبایی هنری است، زیرا خالق آن برتر است. همچنین از این جهت که در طبیعت صورت‌ها از هیچ به وجود آمده‌اند، می‌تواند ارزش بیشتری به آن بدهد که در هنر این‌گونه نیست.

۶. در ادامه نکته پیشین، باید بیان شود که آکویناس زیبایی را در طبیعت می‌دید و نه هنر؛ تعریف او از زیبایی به طبیعت مرتبط بود. با آنکه او در دوره کلیساهای گوتیک بود، نمونه‌های زیبایی را از انسان به عنوان بخشی از طبیعت می‌گرفت. به همین جهت، دیدگاه او کاربرد اندکی در تفسیر هنر قرون وسطی دارد (Tatarkiewicz, 2015: 253). بر این اساس،

می‌توان زیبایی طبیعی را برتر از زیبایی هنری دانست؛ چراکه اصل به عنوان معیار زیبایی طبیعت است. در دیدگاه آکویناس، هنر از طبیعت تقلید می‌کند؛ نه فقط تقلید از نمود طبیعت، بلکه تقلید از شیوه‌های کار طبیعت انجام می‌دهد. این امر نشان می‌دهد که در زیبایی طبیعی نسبت به زیبایی هنری اصالت بیشتری وجود دارد. این امر نیز مهم است که زیبایی هنری به نوعی برگرفته از زیبایی طبیعی است. اگر خدا زیبایی کامل باشد، زیبایی طبیعی در مرتبه دوم، به عنوان زیبایی ناکامل قرار دارد. پس شاید بتوان گفت زیبایی هنری در مرتبه سوم، در این سلسله وجودی است؛ چراکه به نوعی زیبایی هنری نسخه اقتباسی از زیبایی طبیعی است.

۷. معیارهای زیباساز یعنی هماهنگی، تناسب، وضوح و کمال، همگی در هر دو نوع زیبایی طبیعی و هنری جاری هستند و از این جهت، با هم اشتراک دارند، اما طبق نکته پیشین، می‌توان گفت که زیبایی طبیعی خود معیاری برای زیبایی هنری نیز به شمار می‌رود و ملاک‌های زیباساز بر اساس آن تعیین شده‌اند.

۸. بر اساس مواردی که پیشتر بیان شد، روشن است که زیبایی طبیعی باید در دیدگاه آکویناس برتر از زیبایی هنری باشد، اما شاید بتوان به شکل دیگری نیز به این مسئله نگاه کرد. در دیدگاه آکویناس، موجودات به هر اندازه که از وجود بهره‌مند هستند، زیبا نیز به شمار می‌روند. اگر این امر را در نظر بگیریم، هیچ موجودی بدون استثناء نباید از این دایره خارج باشد. نکته دیگری نیز مطرح شد که مهم است. او بر این باور است که اثر هنری خلق نیست و صرفاً بازنمایی یا تغییر صورت است، یعنی چیزی از موجوداتی که پیشتر وجود داشته‌اند، در یک چیدمان یا وضعیت جدید قرار گرفته‌اند. پس باید بتوان گفت که زیبایی از موجودات به عنوان مواد اولیه برای اثر هنری به موجود تغییر صورت یافته (اثر هنری) منتقل می‌شود و به همان مقدار یا در حدی از آن مقدار زیباست. مگر اینکه بگوییم در این بازنمایی یا تغییر صورت چیزی از هماهنگی، تناسب، وضوح یا کمال اشیاء موارد اولیه از بین می‌رود و به صورت تغییر یافته اثر هنری منتقل نمی‌شود. با توجه به این نکته، اثر هنری و در پی آن، زیبایی هنری در امتداد طبیعت و در پی آن، زیبایی طبیعی است.

۹. دیدگاه‌های زیباشناختی می‌توانند توصیفی باشند، یعنی در این باره صحبت می‌کنند که زیبا که وجود دارد، چگونه است. همچنین می‌توانند تجویزی باشند، یعنی در این باره صحبت می‌کنند که زیبا چگونه می‌تواند تحقق یابد. دیدگاه آکویناس در باره زیبایی طبیعی، توصیفی است و نمی‌تواند تجویزی به شمار آید. معنا ندارد که در باره مخلوق خدا، تجویز صورت گیرد، اما در زمینه زیبایی طبیعی، مهم است که برای داوری زیباشناختی مشخص شود که معیارهای زیباساز چه چیزهایی هستند. به نظر می‌رسد دیدگاه آکویناس کمک چندانی در تفسیر این موضوع نمی‌کند. ملاک‌هایی همچون کمال، تناسب، هماهنگی یا وضوح، نمی‌توانند راهگشای هنرمند باشند و حتی برای یک منتقد نیز ممکن است کارساز نباشد، زیرا این ملاک‌ها کلی هستند و نیاز به تفسیر جزئی دارند و این کار را آکویناس انجام نداده است.

نتیجه

در زمینه تعریف زیبایی، با تعریف‌های حقیقی روبه‌رو نیستیم و تعریف‌های اسمی مطرح می‌شود. با این همه، می‌توان بر اساس همان تعاریف، ملاک‌هایی برای زیبایی و داوری زیبایی‌شناختی به دست آورد. در قرون وسطی، به دلیل غلبه فلسفه الهیاتی، دغدغه فیلسوفان پرداختن به زیبایی، امر زیبا یا هنر نیست، اما با وجود این، از آن جایی که زیبایی در کنار وجود و خوبی مطرح می‌شود، در مباحث فلسفی فیلسوفان مدرسی آمده است. آکویناس یکی از مهم‌ترین فیلسوفانی است که با آنکه فلسفه اصیلی ندارد و در مسائل مختلف وام‌دار پیشینیان است، اما نکته‌های چشمگیری در زیبایی‌شناسی مطرح می‌کند که تأثیر بسیار زیادی بر آیندگان او دارد. یکی از مسائل مهم در فلسفه آکویناس، زیبایی طبیعی و زیبایی

هنری است و اینکه نسبت میان این دو چیست. آکویناس در تعریف زیبایی، از مفاهیمی همچون لذت‌بخش بودن دیدن یا ادراک آن، در کنار معیارهایی همچون تناسب، وضوح و کمال بهره می‌برد. از آنجایی که آکویناس یک فیلسوف خدا‌باور در بستر سنت مسیحی است، اساس تفکر او در باره زیبایی طبیعی را باید از این منظر دنبال کرد. جهان به مثابه مخلوق خدا، به هر میزان که از وجود بهره‌مند است، از زیبایی نیز بهره دارد. طبیعت در تفکر او زیباست، زیرا از وجود بهره دارد. بر این اساس، زیبایی طبیعی مساوق وجود است، یعنی با آنکه در مفهوم متفاوت است، در مصداق یکی به شمار می‌روند. در تفکر توماس، خدا زیبایی کامل و اصیل است و زیبایی طبیعی، در گام بعدی برگرفته از او و زیباست. زیبایی هنری به عنوان مصنوع انسان، وضعیت دیگری دارد. زیبایی هنری می‌تواند زیبا باشد یا نباشد؛ اگر ملاک لازم را برای این امر داشته باشد. در تفکر آکویناس، منظور از هنر، تمام مصنوعات انسانی است و کارکرد و کاربرد در نظام ارزش‌گذاری او، باعث ارزش بیشتر هنر می‌شود. بر همین اساس، زیبایی هنری با توجه به ملاک‌های زیباساز تحلیل و بررسی می‌شود. این پژوهش نشان می‌دهد که در هر دو نوع، با زیبایی محسوس یا مادی روبه‌رو هستیم، البته شاید بتوان گفت در باب زیبایی هنری، زیبایی معقول نیز جای دارد. هر دو زیبایی ناقص و بازتابی از زیبایی کامل الهی به شمار می‌روند. در سه نوع موجودات با توجه به دخالت انسان، زیبایی طبیعی بدون دخالت است. زیبایی هنری با دخالت انسان است و نوعی از موجودات پل میان این دو به شمار می‌روند. احساس زیباشناختی صرف و گوناگون در هر دو نوع زیبایی وجود دارد. خدا علت زیبایی طبیعی است، اما در زیبایی طبیعی، علت به طور مستقیم خدا نیست. زیبایی هنری خلق صورت نیست، بلکه تنها بازنمایی یا تغییر صورت است. می‌توان زیبایی طبیعی را برتر از زیبایی هنری دانست؛ چراکه اصل به عنوان معیار زیبایی طبیعت است و زیبایی هنری به نوعی برگرفته از زیبایی طبیعی است. معیارهای زیباساز یعنی هماهنگی، تناسب، وضوح و کمال، همگی در هر دو نوع زیبایی طبیعی و هنری جاری هستند. دیدگاه آکویناس در باره زیبایی طبیعی، توصیفی است و نمی‌تواند تجویزی به شمار آید، اما در زمینه زیبایی هنری، مهم است که برای داوری زیباشناختی مشخص شود که معیارهای زیباساز چه چیزهایی هستند. به نظر می‌رسد دیدگاه آکویناس کمک چندانی در تفسیر این موضوع نمی‌کند. به عنوان آینده پژوهش پیشنهاد می‌شود که دیدگاه آکویناس با دیگر فیلسوفان قرون وسطی یا دیگر فیلسوفان ارسطویی در باب مسائل زیبایی‌شناسی مقایسه شود.

سیاسگزاری

این پژوهش مستخرج از پایان‌نامه کارشناسی ارشد با عنوان «مقایسه زیبایی هنری و زیبایی طبیعی از منظر آکویناس و ابن سینا» در موسسه آموزش عالی فردوس به نگارش نویسنده اول و راهنمایی نویسنده دوم است. این پژوهش به صورت مستقل توسط نویسندگان مقاله انجام شده و از هیچ سازمان یا نهادی، کمک مالی دریافت نشده است.

References

- Aertsen, Jan A. (1996). *Medieval Philosophy and the Transcendentals; the Case of Aquinas*. Leiden: Brill.
- Aertsen, Jan A. (2010). The Beautiful: B. The Middle Ages. *The Historical Dictionary of Philosophy; Vol. 1* (J. Ritter et al. eds. & S. M. Beheshti trans.). Tehran: Iranian Research Institute of Philosophy; Novum Organum, 9-14. (In Persian)
- Ainechi, Reyhaneh; Amin Khandaqi, Javad. (2023). Comparison of the Concept of Perfection in the

- Definition of Beauty from the Perspective of Avicenna and Aquinas. *Philosophical Thought*. 3(1), 33-45. doi: 10.58209/jpt.3.1.33 (In Persian)
- Amin Khandaqi, Javad. (2020). A Comparison of Beauty Definition in Farabi and Aquinas's Views; with Emphasis on Perfection Concept. *Art and Media Studies*. 1(2), 29-52. (In Persian)
- Aquinas, Thomas. (2006). *Summa Theologiae* (E. D'Arcy trans.). Cambridge: Cambridge University.
- Aquinas, Thomas. (2007). Expositio Super Dionysium De Divinis Nominibus. *Figures of Speech, or, Figures of Thought* (A. K. Coomaraswamy trans.). Bloomington: World Wisdom.
- Bayat, Mohammadreza; Taheri, Alireza. (2020). Assessment of Experience of Beauty or Platonic Love as the Numinous Experience. *The Mirror of Knowledge*. 20(2), 77-100. doi: 10.52547/jipt.2020.97407 (In Persian)
- Burke, Donald. (2009). On the Dialectic of Natural Beauty and Artistic Beauty. *SSRN*. 1460191, 1-12. doi: dx.doi.org/10.2139/ssrn.146019.
- Carlson, Allen. (2013). Environmental Aesthetics. *The Routledge Companion to Aesthetics, 3rd ed* (B. Gaut & D. McIver Lopes eds.). London: Routledge, 485-498.
- Coomaraswamy, Ananda K. (1938). Mediaeval Aesthetic: II. St. Thomas Aquinas on Dionysius, and a Note on the Relation of Beauty to Truth. *The Art Bulletin*. 20(1), 66-77.
- Copleston, Frederick. (1993). *A History of Philosophy, Vol. 2: Medieval Philosophy - From Augustine to Duns Scotus*. New York: Image Books.
- Davies OP, Brian. (1998). Thomas Aquinas. *Routledge History of Philosophy: Vol.3* (G. H. R. Parkinson & S. G. Shanker eds.). London: Routledge, 241-268.
- De Haan, Daniel D. (2020). Beauty and Aesthetic Perception in Thomas Aquinas. *Beauty and the Good: Recovering the Classical Tradition from Plato to Duns Scotus* (A. M. Ramos ed.). Washington, D.C.: Catholic University of America, 288-318.
- Eco, Umberto. (1988). *The Aesthetics of Thomas Aquinas* (H. Bredin trans.). Cambridge: Harvard University Press.
- Fathi, Hasan; Shajari, Morteza; Gozali, Zahra. (2019). Beauty and Its Relation to Form in Thomas Aquinas's Philosophy. *Philosophy*. 17(1), 1-20. doi: 10.22059/jop.2019.74454 (In Persian)
- Haldane, John. (2013). Medieval aesthetics. *The Routledge Companion to Aesthetics, 3rd ed* (B. Gaut & D. McIver Lopes eds.). London: Routledge, 25-35.
- Hilpinen, Risto. (2022). Artifact. *Stanford Encyclopedia of Philosophy (5): Aesthetics* (B. Shamsini trans.). Tehran: Qoqnoos, 123-153.
- Janaway, Christopher. (2013). Plato. *The Routledge Companion to Aesthetics, 3rd ed* (B. Gaut & D. McIver Lopes eds.). London: Routledge, 3-12.
- Kant, Immanuel. (2000). *The Critique of Judgment* (J. H. Bernard trans.). New York: Prometheus.
- Kovach, Francis J. (1971). The Empirical Foundations of Thomas Aquinas' Philosophy of Beauty. *The Southwestern Journal of Philosophy*, 2(3), 93-102.
- Martin, Jacques. (1962). *Art and Scholasticism with Other Essays* (J. W. Evan trans.). New York: Scribner.

- Maurer, Armand Augustine. (2013). *About Beauty: A Thomistic Interpretation* (H. Rabiei trans.). Tehran: Hekmat. (In Persian)
- Moradi, Ali; Salem, Mrayam. (2020). Faith and Forgiveness: Luther' modern interpretation. *The Mirror of Knowledge*. 20(3), 87-108. doi: 10.52547/jipt.2020.97442 (In Persian)
- Pappas, Nickolas. (2013). Aristotle. *The Routledge Companion to Aesthetics, 3rd ed* (B. Gaut & D. McIver Lopes eds.). London: Routledge, 13-24.
- Perl, Eric D. (2020). 'All Men by Nature Desire to Know': The Classical Background of Aquinas on Beauty and Truth. *Beauty and the Good: Recovering the Classical Tradition from Plato to Duns Scotus* (A. M. Ramos ed.). Washington, D.C.: Catholic University of America, 49-71.
- Rabiei, Hadi. (2010). The Scope of the Concept of Beauty in the Bible and Its Impact on Aquinas's Aesthetics. *Analytic Philosophy*. 7(18), 7-40. (In Persian)
- Rabiei, Hadi; Pazouki, Shahram. (2013). Tomas Aquinas's Concept of Beauty. *Religious Thought*. 11(40), 69-92. doi: 10.22099/jrt.2013.1185 (In Persian)
- Ragusa, Hannah Woldum. (2017). Beholding the Beauty of Being: Artistic Creativity in the Thomistic Tradition. *Logos: A Journal of Catholic Thought and Culture*. 20(2), 105-131.
- Ramos, Alice M. (2012). Moral Beauty and Affective Knowledge in Aquinas. *Dynamic Transcendentals: Truth, Goodness, and Beauty from a Thomistic Perspective*. Washington, D.C.: Catholic University of America, 181-204.
- Rezaeian, Narjes. (2023). A Comparison of Rational Beauty and Natural Beauty from Aquinas' Perspective. *Interdisciplinary Studies of Arts and Humanities*. 2(7), 35-51. (In Persian)
- Ryan, Denis. (2004). *Tomas Aquinas in Human Nature, Faculty of Philosophy*. Galway: National University of Ireland.
- Sammon, Brendan Thomas. (2013). Beauty as a Divine Name in Thomas Aquinas: Beyond the Commentary on the Divine Names. *The God Who Is Beauty: Beauty as a Divine Name in Thomas Aquinas and Dionysius the Areopagite*. Cambridge: The Lutterworth, 327-355.
- Sevier, Christopher Scott. (2012). *Thomas Aquinas on the Nature and Experience of Beauty*. Berkeley: University of California.
- Shajari, Morteza; Fathi, Hasan; Gozali, Zahra. (2019). Beauty and Its Relation to Goodness in Thomas Aquinas's Philosophical System. *Philosophical Investigations*. 13(27), 117-138. doi: 10.22034/jpiut.2019.34040.2343 (In Persian)
- Shakibadel, Mohamad. (2016). Artistic Beauty and Nature Representation (According to Thomas Aquinas's Aesthetics Theory). *Existence and Knowledge*. 3(1), 79-96. doi: 10.22096/ek.2016.29680 (In Persian)
- Steinberg, Charles Side. (1941). The Aesthetics of St. Thomas Aquinas. *The Philosophical Review*. 50(5), 483-497.
- Tatarkiewicz, Wladyslaw. (1980). *A History of Six Ideas: An Essay in Aesthetics*. Warszawa: Polish Scientific Publishers.
- Tatarkiewicz, Wladyslaw. (2008). History of Aesthetics: Aesthetics of Thomas Aquinas (M. Nabaei trans.).

Zibashenakht. 10(19), 49-64. (In Persian)

Tatarkiewicz, Wladyslaw. (2015). *History of Aesthetics, Vol.2: Medieval Aesthetics* (C. Barrett ed.). Berlin: De Gruyter Mouton.

*This page is intentionally
left blank.*